

**РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ**

Suchasnyky V. O. Sukhomlynskooho [Contemporaries of V. Sukhomlinsky]. Kirovohrad, 260 p. [in Ukrainian].

4. Maretska, L. P. & Halytska, N. Ye. (2020). Doslidnytstvo yak odyin iz zasobiv rozvytku doslidnytskykh umin uchniv na urokakh pryrodnychych dystsyplin (kinets 50-ky – pochatok 70-ky rr. XX st.) [Research as one of the development measures of students' research skills on natural sciences lessons (late 50's – early 70's XX century)]. *Pedagogical almanac*. No. 44. pp. 272–283. <https://doi.org/10.37915/pa.vi44.49> [in Ukrainian].

5. Prots, M. (2015). Pedahohy-novatory Ukrainy [Teachers-innovators of Ukraine]. Lviv, 148 p. [in Ukrainian].

6. Yurchonok, Yu. V. (2009). “Avtorska shkola”: do vyznachennia sutnosti poniattia [“Author's school”: to determine the essence of the concept]. *Humanization of the educational process*. No. XLVI, pp. 293–296. [in Ukrainian].

7. OECD (2019), PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do, PISA, OECD Publishing, Paris, 352 p. <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 15.12.2020

УДК 373.29

DOI:

**Марія Чепіль, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка**

**РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ**

У статті охарактеризовано зміст поняття “виховання” у педагогічній літературі Польщі. Акцентовано увагу на вихованні дітей від трьох до шести років. Мету і зміст виховання визначає базова програма дошкільної освіти. Зазначено, що виховна діяльність спрямована на засвоєння дитиною правил самообслуговування, спілкування і співпраці з однолітками та дорослими. Основною метою дошкільної освіти є підготовка дитини до школи. Вагомий вплив на формування особистості дитини має оточення, місце її перебування, ситуації, стосунки. Скоординований та інтегрований процес освітньої діяльності, певна узгодженість закладу дошкільної освіти та сім'ї вихованця може вплинути на досягнення очікуваних педагогічних результатів

Ключові слова: діти; виховання; дошкільна освіта; заклад дошкільної освіти; Польща.

Літ. 13.

**Mariya Chepil, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of General Pedagogy and Preschool Education Department
of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University**

**DEVELOPMENT OF THEORETICAL PRINCIPLES
OF CHILDREN'S EDUCATION IN POLISH PRESCHOOLS**

The article describes the meaning of the concepts “education” and “preschool education” in the pedagogical literature of Poland. Emphasis is placed on raising children of three to six years of age. The purpose and content of the education is determined by the basic program of preschool education. The activities of educators are aimed at teaching the rules of self-care, communication and collaboration with peers and adults. Preschool education plays an immense role in the mental, social and physical development of the child. An important condition for satisfying the children's curiosity about the world and people is their interaction with others, and their acquaintance with peers. Research shows that a child will solve problems faster in collaboration with another child (even without the help of adults). Moreover, there is no other period in human life when a child is so eager to learn and to obey the discipline and perform the duties imposed by others, than in preschool. Therefore, maintaining relations with adults and peers are a very important condition for the development of a child of preschool age.

The preschool education provides an opportunity to gain knowledge and discover the world around. It is aimed at preparing the child for learning and living in primary school after reaching the school maturity. Preparing a five-year-old child for school is a priority of preschool education. The environment, situations and relations are of great importance for the formation of the child's personality. Cooperation between the family and the preschool institution plays an important role in the upbringing of a preschool child. The coordinated and integrated process of educational activity, and a certain coordination of the preschool and the child's family can influence the achievement of the expected pedagogical results.

The child's life in the preschool period is accompanied not only by the feelings of pleasure and curiosity, but also by those of envy, guilt and jealousy. A very important achievement and discovery of preschoolers is the ability to use the language to control their own feelings and emotions, for example, to reduce anger, fear or frustration. In preschool institutions, the children also learn to read, count and write, and there are correctional classes to compensate for developmental handicaps.

Keywords: children; upbringing; preschool education; preschool institution; Poland.

Постановка проблеми. Зміст виховання дітей дошкільного віку, діяльність різних типів закладів дошкільної освіти у Польщі привертає увагу науковців і практиків. З кожним роком актуальність дошкільної освіти зростає. Це пов'язано з цивілізаційно-технологічним поступом, модифікацією моделі сім'ї, членством в Європейському Союзі, впровадженням різного типу медіа в освітній процес, а також нових реформ у галузі дошкільної освіти. Важливим є те, що опікунсько-виховний характер діяльності закладів дошкільної освіти зумовлює створення умов для усестороннього розвитку дитини, реалізації насамперед виховних завдань. Заклад дошкільної освіти є другим найважливішим після сім'ї виховним середовищем, яким мають бути охоплені усі діти. Дошкільна освіта передбачає формування у дітей різнобічних навичок не лише щодо розумового та соматичного, але й морального і соціального розвитку, а також формує естетичні уявлення. Тому дошкільна освіта дуже тісно пов'язана з правильним збагаченням діяльності дитини, включаючи знання дитини про навколишнє середовище (соціальне та природне), різні види ігор та забав, заняття з музики, образотворчого мистецтва, фізичних вправ, а також прогулянки та екскурсії. Сучасний погляд на дошкільне виховання охоплює в основному цілі педагогічного, інституційного та організаційного характеру, які сприяють вихованню дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти змісту виховання дітей у Польщі висвітлено у педагогічній літературі. Теорію і практику дошкільної освіти у Польщі у період трансформаційних процесів досліджує Б. Мажец. Освітні реформи у Польщі розкриває С. Деркач; становлення і розвиток дошкільної освіти – А. Василюк. Компаративний аналіз системи управління закладами дошкільної освіти в Польщі та Україні, впровадження інноваційних технологій висвітлюють Ю. Антонюк, І. Бондаренко, Л. Гриневиц, О. Карпенко, Л. Федорович. Однак проблема змісту виховання дітей у закладах дошкільної освіти Польщі не знайшла належного висвітлення в Україні.

Мета статті – розкрити теоретичні засади виховання дітей у закладах дошкільної освіти Польщі.

Виклад основного матеріалу. У польській педагогічній літературі поняття “виховання” знайшло широке висвітлення так, М. Лобоцький трактує це поняття у широкому і вузькому значенні. У вузькому значенні виховання передбачає формування характеру вихованців, основу якого складають моральні цінності. У широкому – це процес формування особистості, що одночасно охоплює і виховання, і навчання. Предметом виховання є психіка, що означає емоційний та інтелектуальний розвиток [6, 35]. В. Оконь визначає виховання як багаторівневий і багатогранний процес планомірного впливу на вихованця, що об'єднує моральне, духовне, естетичне, фізичне, трудове виховання та виховання через працю. Виховання – це свідомо організована суспільна діяльність, яка спирається на виховних відносинах між вихованцем та виховником, метою якої є формування певних змін в особистості вихованця [10, 15].

Для кожної людини важливим є її життєвий простір. Простір – це певна територія, окреслена межами, в якій кожна людина має певне місце. Суттєвим являється факт, що виховання дітей дошкільного віку слід оцінювати в усьому освітньому процесі, оскільки цей період життя дитини впливає на її подальший розвиток і майбутнє.

Значимо, що у Польщі вживається поняття “дошкільне виховання” у значенні виховання дітей дошкільного віку. Дошкільне виховання – це вивчення негативних та позитивних впливів навколишнього середовища на дитину. Цей період дитинства, тісно пов'язаний з освітнім процесом: на базі закладів дошкільної освіти стикаємося із гармонією виховного процесу, при цьому зміст виховання належним чином включається до змісту освіти. Загалом можна помітити, що всі ситуації та заходи, пов'язані з перебуванням дитини в дошкільному закладі, мають освітній характер: чи йдеться про самообслуговування, роботу чи гру. Всі вони суттєво впливають на характер і особистість молодшої людини. Дитина в дошкільному віці і на базі закладу цього типу отримує знання про навколишній світ, набуває досвіду та навичок, засвоює нові поняття. Виховання у дошкільній установі, підкреслює В. Ціхонь, має бути розвивальним, тобто цей процес передбачає поєднання розвитку та

РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

виховання дитини. Його реалізація означає допомогти дитині розвиватися наскільки це можливо, вдосконалювати свої можливості задля досягнення цілей та реалізації власної людяності, яка ставить перед нею вибір позитивних моральних та соціальних цінностей [12, 164–165].

Зміст виховання визначає базова програма дошкільної освіти (2014), в якій зазначено:

- підтримка дітей у формуванні інтелектуальної діяльності, розвитку талантів, необхідних дітям у подальшій освіті та в повсякденних ситуаціях;

- створення системи цінностей, включаючи навчання дітей, з метою розуміння того, що погано, а що добре;

- посилення емоційної стійкості у дітей, необхідної для раціонального врегулювання складних та нових ситуацій, включаючи також подолання невдач і стресів;

- розвиток соціальних навичок у дітей, необхідних для встановлення позитивних стосунків з дорослими та однолітками;

- створення сприятливих умов для гармонійного й спільного навчання і гри для дітей з різними інтелектуальними та фізичними здібностями;

- турбота про фізичну підготовку і здоров'я дітей, спонукання їх до спортивних та ігрових занять;

- формування знань у дітей про технічний, соціальний і природний світ, розвиток здатності викладати свої роздуми та думки зрозуміло для інших;

- формування патріотичного ставлення у дітей та почуття соціальної приналежності (до національної спільноти, сім'ї та групи однолітків);

- розвиток здатності самовираження через танці, музику, мистецтво та театральні форми, спів та введення дітей до світу естетичних цінностей;

- підтримка допитливості, самостійності й активності дітей, надання їм кращих освітніх можливостей, а також формування тих навичок та інформації, які є важливими для навчання у школі;

- підготовка дітей до використання сучасної іноземної мови шляхом стимулювання їхньої культурної чутливості й мовної обізнаності, формування позитивної мотивації до вивчення іноземних мов на наступних етапах шкільної освіти, а у дітей з середньою чи важкою вадою психічного розвитку – розвиток обізнаності про культурні та мовні відмінності;

- у закладах дошкільної освіти, які належать до етнічних національних меншин та спільнот, що використовують регіональну мову, створити можливість розвивати та підтримувати почуття національної та етнічної мовної ідентичності –

підготовка дітей до використання мови етнічної чи національної меншини чи регіональної мови шляхом стимулювання їхньої мовної, етнічної і національної свідомості, та формування позитивної мотивації до вивчення мови етнічної чи національної меншини або регіональної мови на наступних етапах навчання [11].

Перелічені вище завдання реалізуються у всіх сферах освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. Особливу увагу педагоги звертають на вік від трьох до шести років, від раннього до пізнього дитинства. Це безтурботний час у житті дитини, наповнений веселощами. Однак як і в інші періоди, так і в дошкільному віці, діти здійснюють діяльність, яка перевищує їхні можливості [1]. У цей період вимоги до дитини зростають. Навколишнє середовище та довкілля очікують більшої ефективності у самообслуговуванні, кращої орієнтації, спілкування з іншими, співпраці та задоволення бажань. Ці вимоги покликані допомогти дитині досягти більшої самостійності у задоволенні потреб [12, 22–23]. Дитина потребує належного догляду з боку вихователів і батьків. Розвиток дитини багато в чому залежить від її індивідуального шляху [13, 11]. Відбувається це ще більш динамічно, коли дитина все більше і більше розмовляє, і коли її фізичний розвиток перебуває на вищому рівні. Під час гри можна помітити, що діти формують більші та менші групи [4, 112].

У той момент, коли маленька дитина використовує весь свій потенціал для презентації себе, то вихованець трьох – шести років – для ініціативи в діяльності з іншими, заснованій на конкуренції. Г. Шаффер зазначає, що дитина дошкільного віку має все більше і більше знати, набувати та відкривати. Вона охоче шукає того, що хоче, що її цікавить. Дитина вже вміє розрізняти гарну поведінку від небажаної, але не точно оцінює власні здібності в дії. Вона керується інтуїцією, покладаючись на невеликий особистий досвід, отримує знання про себе головним чином у стосунках з дорослими, які стежили за тим, щоб дитина була задоволена собою, допомагала долати негаразди, могла почувати себе переможцем тощо. Дитина оцінює свої здібності на основі успіхів, досягнутих у різних ситуаціях [12, 43].

Більше того, уява зазвичай не розрізняє уявний і реальний світ, саме тому дитина переконується у своїй великій силі. Тож розпочинається діяльність, яку, як правило, важко реалізувати, і яка перевищує її вміння. У цій ситуації дитина часто стикається із труднощами, які ставлять вихователів або батьки. Вона сприймає їх реакцію

як тверде зобов'язання поставити на своєму. Доки старший дошкільник у такій ситуації намагатиметься бути ввічливим і прагнути зробити з усіх навколо себе щасливими, то тричотирирічна дитина буде керуватися власними інтересами, не хоче співпрацювати і буде протистояти вимогам оточення [5, 52].

Аналізуючи різноманітні ситуації, в яких перебуває дошкільник, А. Міклер-Хвастик зауважує, що діти, які конфліктують між собою, можуть спробувати вирішити суперечку за допомогою дорослого або вихователя. Через деякий час вони перейдуть на наступний етап і зможуть самостійно справитися з подібною ситуацією. Така практика дасть змогу дитині впливати, спостерігати або обирати найефективніші методи під час тієї чи тієї ситуації, долати труднощі [7, 15–16].

Важливою умовою задоволення допитливості дитини до світу та людей є її взаємодія з іншими, пізнання однолітків. Дослідження показують, що розв'язання проблеми відбуватиметься швидше, якщо залучити до цього іншу дитину (навіть без допомоги дорослих). Більше того, не існує жодного іншого періоду, коли дитина хотіла би так вчитися, підкорятися обов'язкам та дисципліні, нав'язаними іншими, як у дошкільний період. Тому стосунки з дорослими та однолітками є дуже важливою умовою розвитку дитини в дошкільному віці. Побудова позитивних стосунків з іншими для дитини не проста, на відміну від дорослих, оскільки вона ще не має таких навичок, як дорослі, що характеризуються більшим психологічним досвідом, тому можуть підтримувати та розвивати стосунки з дитиною [12, 54]. Відносини з однолітками з однаковим соціальним статусом, як правило, складні, їх важко налагодити та підтримати через однакові можливості. Вони радше засновані на взаємності, діти можуть виконувати різні ролі у стосунках, наприклад, під час гри бути менеджером, а іншим разом – звичайним працівником.

У контакті зі своїми однолітками діти набувають навичок, яких не отримають у контакті з дорослими, наприклад, як подолати проблему або розвинути якості менеджера чи керівника. Діти вчаться встановлювати правила та групові норми, визначають, що дозволено, а чого не можна робити, вчаться співпрацювати, а також мотивувати одне одного під час змагальних дій. Спостерігаючи за поведінкою дитини дошкільного віку, можна помітити таку особливість: здатна розпізнати, що здобуває, а що втрачає в контакті з іншими дітьми. Це свідчить про її інтерес до однолітків, до того, що вони роблять, що у них є,

наслідуючи їх, спостерігаючи за ними, намагаючись зблизитися та проявляючи емоції. Дитина починає позитивно ставитися до однолітків, залучати їх до врегулювання конфліктів, разом будувати, ставити цілі. Вона помічає, що їй більше подобається грати з іншими людьми, ніж бути самотнім, і що завдяки спільній діяльності вона може отримати набагато більше, ніж сама. Тому стосунків з батьками недостатньо для правильного розвитку дитини в дошкільний період. Інтерес до батьків також поступово переноситься на інших дорослих [7, 25–26], які викликають більшу зацікавленість дитини, сповнені нових таємниць, нових речей, магічних схильностей. Для дитини – це нова сфера для вивчення, для відкриттів.

Варто зазначити, що надзвичайно важливий вплив на формування особистості дитини має оточення, місце її перебування, ситуації, стосунки вдома, а також сім'я. Принципове значення має співпраця закладу дошкільної освіти та сім'ї. Як зазначає К. Любомирська, лише скоординований та інтегрований процес освітньої діяльності, певна узгодженість обох основних педагогічних ланок може вплинути на досягнення очікуваних педагогічних результатів [8, 109].

У дошкільному періоді дитина вже має здатність емоційно озвучувати інших. Згодом, коли потреби дитини задовольняються найближчою людиною, тобто матір'ю та близькими, дитина прагне до емоційного контакту з іншими людьми – дорослими, дітьми, проявляють інтерес до неї. Контакт з матір'ю все ще переважає, але дитина все частіше починає зачіпати інших, наприклад, викликає ревності, радує своєю поведінкою або навіть починає поводитися соціально неприйнятно. Таким чином, дитина перевіряє навколишнє середовище і стає все більш довірливою до нього. Вона мимоволі осмислює оточення і поводить відповідно до нього, може уникати неприємного або прагнути до приємного. Прагнення звернути увагу на себе веде до механізмів розвитку, які полегшують емоційний контакт [3, 8].

Функціонування дитини в дошкільний період супроводжується не тільки задоволенням і цікавістю, а й заздрістю, почуттям провини та ревності. Дуже важливим досягненням і відкриттям дошкільнят є здатність використовувати мову для оволодіння власними почуттями та емоціями, наприклад, для ослаблення гніву, страху чи розчарування. Діти використовують слова, почуті від дорослих, найчастіше батьків, щоб заспокоїти інших та себе, або вони створюють власні словесні механізми, які підтримують,

втішають і заохочують. Важливе також уявлення, де дитина, використовуючи його, продумує ситуації, персонажі, що їх відтворюють. В уяві дитина вчиться залагоджувати конфлікти, проблеми, які її засмучують або не дають спокою, виражати часто приховані емоції та почуття, знімати напругу. Це дає дитині можливість спілкуватися з однолітками та дорослими, говорити про свої почуття, що допомагає створити спокійну обстановку, обмінюватися досвідом, усвідомлювати власні емоції.

Поведінка дошкільника часто є виявом формування його особистості у конкретній ситуації, незалежно від неї, рідше це впливає з її тимчасових потреб та бажань. В умовах, коли дитина чогось дуже хоче, але водночас щось заважає їй задовольнити цю потребу, вона починає грати [3, 15].

У закладах дошкільної освіти дитина також навчається читати, рахувати та писати; а також є корекційні заняття для компенсації вад розвитку. Тим не менше, основна мета дошкільної освіти – підготовка дитини до школи. В. Оконь зазначає, що шкільна зрілість – це момент, коли молода людина набуває такого ступеня розвитку, яка з точки зору емоційного, психічного, фізичного, так і соціального аспектів, дасть змогу їй освоїти зміст навчальної програми та стати членом колективу першокласників у школі [9, 25]. Варто також зазначити, що шкільна зрілість залежить від кваліфікації батьків, матеріальних умов дитини, її навичок і стану здоров'я, виховання.

Висновки. Проведений аналіз педагогічної літератури Польщі дає підстави стверджувати, що у ній знайшли висвітлення поняття “виховання”, “дошкільне виховання”, мета і завдання дошкільної освіти. Заклад дошкільної освіти реалізує базову програму дошкільної освіти, організовує опіку, виховання, задовольняє базові потреби дитини, безкоштовне навчання. Заклад дошкільної освіти відіграє величезну роль у розумовому, соціальному та фізичному розвитку. Низка дітей навчають основних правил самообслуговування, співпраці в групі, дають можливість отримувати знання та відкривати світ навколо себе. Дошкільна освіта спрямована на підготовку дитини до навчання і життя у школі після досягнення нею шкільної зрілості. На формування особистості дитини вагоме значення має оточення, місце її перебування, ситуації, стосунки. Важливу роль у вихованні дитини дошкільного віку відіграє співпраця сім'ї та закладу дошкільної освіти. Скоординований та інтегрований процес освітньої діяльності, певна узгодженість закладу дошкільної освіти та сім'ї

вихованця може позитивно вплинути на досягнення очікуваних педагогічних результатів.

Перспективним напрямом подальших наукових студій є діяльність державних і приватних закладів дошкільної освіти Польщі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chrost M., Królikowska A. (red.) Wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna w dobie przemian. Kraków : WAM, 2014. 340 s.
2. Cichoń W. Wartości, człowiek, wychowanie. Kraków : Uniwersytet Jagielloński, 2005. 180 s.
3. Cousins L. Jak kształtować zachowania małych dzieci. Warszawa : PWN, 2010. 212 s.
4. Harwas-Napierała B., Trempała J. *Psychologia rozwoju człowieka*. Warszawa : PWN, 2000. 210 s.
5. Khamisy D. *Edukacja przedszkolna a integracja społeczna*. Warszawa : Żak, 2006. 420 s.
6. Lobocki M. *Teoria w zarysie*. Kraków : Impuls, 2008. 359 s.
7. Mikler-Chwastek A. Wychowanie i wspieranie rozwoju małych dzieci. Warszawa : Difin, 2010. 146 s.
8. Lubomirska K. *Przedszkole. Rzeczywistość i szansa*. Warszawa : Żak, 1994. 187 s.
9. Okoń W. *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa : Żak, 2004. 466 s.
10. Okon W. *Wszystko o wychowaniu*. Warszawa : Żak, 2009. 386 s.
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2014 r., poz. 803) źródło : <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20140000803>
12. Schaffer H.R. *Psychologia dziecka*. Warszawa : PWN, 2004. 404 s.
13. Stein B. *Teoria i praktyka Marii Montessori w szkole podstawowej*. Kielce : Jedność, 2008. 156 s.

REFERENCES

1. Chrost, M., & Królikowska, A. (Eds.) (2014). *Wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna w dobie przemian* [Pre-school and early school education in the era of changes]. Krakow, 340 p. [in Polish].
2. Cichoń, W. (2005). *Wartości, człowiek, wychowanie* [Values, man, education]. Krakow, 180 p. [in Polish].
3. Cousins, L. (2010). *Jak kształtować zachowania małych dzieci?* [How to shape the behavior of young children?]. Warsaw, 212 p. [in Polish].
4. Harwas-Napierała, B., & Trempała, J. (2000). *Psychologia rozwoju człowieka* [Psychology of human development]. Warsaw, 210 p. [in Polish].

ПАРАДИГМАЛЬНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

5. Khamisy, D. (2006). Edukacja przedszkolna a integracja społeczna [Pre-school education and social integration]. Warsaw, 420 p. [in Polish].
6. Lobocki, M. (2008). Teoria w zarysie [Theory in outline]. Krakow, 359 p. [in Polish].
7. Mikler-Chwastek, A. (2010). Wychowanie i wspieranie rozwoju małych dzieci [Upbringing and supporting the development of young children]. Warsaw, 146 p. [in Polish].
8. Lubomirska, K. (1994). Przedszkole. Rzeczywistość i szansa [Kindergarten. Reality and Chance]. Warsaw, 187 p. [in Polish].
9. Okoń, W. (2004). Nowy słownik pedagogiczny [New pedagogical dictionary]. Warsaw, 466 p. [in Polish].
10. Okon, W. (2009). Wszystko o wychowaniu [Everything about education]. Warsaw, 386 p. [in Polish].
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 maja 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2014 r., poz. 803) [Regulation of the Minister of National Education of 30 May 2014 amending the regulation on the core curriculum for pre-school education and general education in individual types of schools (Journal of Laws of 2014, item 803)]. Available at: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20140000803> [in Polish].
12. Schaffer, H.R. (2004). Psychologia dziecka [Child psychology]. Warsaw, 404 p. [in Polish].
13. Stein, B. (2008). Teoria i praktyka Marii Montessori w szkole podstawowej [Theory and practice of Maria Montessori in primary school]. Kielce, 156 p. [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 29.10.2020

УДК 378.147

DOI:

*Людмила Бірюк, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка*
*Сергій Пішун, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*

ПАРАДИГМАЛЬНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті зроблена спроба теоретичного аналізу парадигмального підходу як сукупності ключових положень та ідей, що визнані педагогічною спільнотою в конкретний період і лежать в основі наукових досліджень. Зазначено, що формування освітніх парадигм відбувається в процесі освоєння людством різних способів взаємодії зі світом, тому кожна з них відповідає тому чи тому його сприйняттю як педагогічного об'єкта.

Парадигмальний підхід до розвитку особистості в умовах функціонування освітньої діяльності забезпечує новий перцептивно-комунікативний процес спілкування, причому зв'язки, що виникають, не лише повторюють систему функціональних відносин різних компонентів суспільства, а й взагалі є його найважливішим вираженням у педагогічному дискурсі.

Ключові слова: комунікативна компетентність; методологія; особистість; парадигмальний підхід; педагогіка; теорія.

Рис. 1. Літ. 8.

*Lyudmyla Biryuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of the
Primary Education Pedagogics and Psychology Department
Hlukhiv Oleksandr Dovzhenko National Pedagogical University*
*Serhiy Pishun, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the
Primary Education Pedagogics and Psychology Department
Hlukhiv Oleksandr Dovzhenko National Pedagogical University*

PARADIGMAL APPROACH TO FORMING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL SPECIALISTS

Understanding the paradigmatic approach in the history of pedagogy is that the constructing the historical